

Chambre des représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1998 - 1999 (*)

23 OCTOBRE 1998

PROJET DE LOI

modifiant l'article 867 du Code judiciaire

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE (1)

PAR
M. Renaat LANDUYT

(1) Composition de la commission :
Président : M. Duquesne (A.)

A. — Titulaires

C.V.P. MM. Vandeurzen,
Van Overberghe,
Verherstraeten, Willems.
P.S. MM. Borin, Giet,
Moureaux.
V.L.D. MM. Dewael, Van Belle,
Verwilghen.
S.P. MM. Landuyt,
Vandenbossche.
P.R.L.- MM. Barzin, Duquesne.
F.D.F.
P.S.C. M. du Bus de Warnaffe,
V.B. M. Laeremans.
Agalev/M. Lozie
Ecolo

B. — Suppléants

Mme Creyf, Mme D'Hondt,
MM. Didden, Leterme,
Mme Verhoeven.
MM. Biefnot, Dallons, Eerdekens,
Minne.
MM. Chevalier, De Croo, van den
Abeelen, Versnick.
MM. Delathouwer, Vande Lanotte,
Van der Maelen.
Mme Herzet, MM. Maingain,
Simonet.
MM. Beaufays, Gehlen.
MM. Annemans, De Man.
M. Decroly, Mme Schüttringer.

C. — Membres sans voix délibérative

V.U. M. Bourgeois.

Voir :

- 1692 - 97 / 98 :

- N° 1: Projet transmis par le Sénat.

(*) Cinquième session de la 49ème législature

Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1998 - 1999 (*)

23 OKTOBER 1998

WETSONTWERP

tot wijziging van artikel 867 van het
Gerechtigd Wetboek

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE (1)

UITGEBRACHT DOOR
DE HEER Renaat LANDUYT

(1) Samenstelling van de commissie :
Voorzitter : de heer Duquesne (A.)

A. — Vaste leden

C.V.P. HH. Vandeurzen,
Van Overberghe,
Verherstraeten, Willems.
P.S. HH. Borin, Giet,
Moureaux.
V.L.D. HH. Dewael, Van Belle,
Verwilghen.
S.P. HH. Landuyt,
Vandenbossche.
P.R.L.- HH. Barzin, Duquesne.
F.D.F.
P.S.C. H. du Bus de Warnaffe,
V.B. H. Laeremans.
Agalev/H. Lozie
Ecolo

B. — Plaatsvervangers

Mevr. Creyf, Mevr. D'Hondt,
HH. Didden, Leterme,
Mevr. Verhoeven.
HH. Biefnot, Dallons, Eerdekens,
Minne.
HH. Chevalier, De Croo, van den
Abeelen, Versnick.
HH. Delathouwer, Vande Lanotte,
Van der Maelen.
Mevr. Herzet, HH. Maingain,
Simonet.
HH. Beaufays, Gehlen.
HH. Annemans, De Man.
H. Decroly, Mevr. Schüttringer.

C. — Niet-stemgerechtigde leden

V.U. H. Bourgeois.

Zie :

- 1692 - 97 / 98 :

- N° 1 : Ontwerp overgezonden door de Senaat.

(*) Vijfde zitting van de 49ste zittingsperiode

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné ce projet de loi au cours de sa réunion du 6 octobre 1998.

I. EXPOSÉ INTRODUCTIF DU MINISTRE DE LA JUSTICE

Le projet de loi à l'examen est issu d'une proposition de loi, déposée au Sénat, qui vise à adapter la lettre de l'article 867 du Code judiciaire à son esprit. Cet article a en effet été modifié par la loi du 3 août 1992 précisément dans le but de réduire sensiblement le nombre de cas de nullité d'actes de procédure.

C'est ainsi que l'actuel article 867 du Code judiciaire dispose que l'omission ou l'irrégularité de la forme d'un acte (par exemple, ne pas signer une copie de la citation dans le chef d'un huissier de justice) ou de la mention d'une formalité (par exemple, mentionner une date de citation incorrecte) ne peut entraîner la nullité, s'il est établi par les pièces de la procédure que l'acte a réalisé le but que la loi lui assigne ou que la formalité non mentionnée a, en réalité, été remplie.

La Cour de cassation persiste toutefois à donner une interprétation textuelle de cet article refusant ainsi de l'appliquer en cas de non-respect du délai de quinze jours pour la comparution en appel.

Sur la base de l'avis d'un certain nombre de professeurs de procédure judiciaire et après un long échange de vues au sein de la commission de la Justice du Sénat, la proposition de loi a été adaptée en ce sens qu'il y est désormais précisé expressément que l'omission ou l'irrégularité de la forme d'un acte englobent également le «non-respect des délais prescrits à peine de nullité», pour autant bien entendu que le juge estime, au vu des pièces de la procédure, que l'acte a réalisé le but que le législateur visait. Il convient du reste de souligner que cette extension ne concerne pas les délais prescrits «à peine de déchéance».

II. DISCUSSION ET VOTES

M. Landuyt déplore que les initiatives prises depuis 1967 en vue d'atténuer le formalisme de la procédure se heurtent toujours à l'opposition de la Cour de cassation et que le parlement doive à présent adop-

DAMES EN HEREN,

De commissie heeft dit wetsontwerp besproken ter vergadering van 6 oktober 1998.

I. INLEIDENDE UITEENZETTING VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE

Aan de basis van dit wetsontwerp ligt een wetsvoorstel dat in de Senaat werd ingediend. Het strekt ertoe de letter van artikel 867 van het Gerechtelijk Wetboek aan te passen aan de geest ervan. Dit artikel werd inderdaad gewijzigd door de wet van 3 augustus 1992 precies met de bedoeling het aantal nietigheden van proceshandelingen aanzienlijk te verminderen.

Zo bepaalt artikel 867 van het Gerechtelijk Wetboek thans dat het verzuim of de onregelmatigheid van de vorm van een procesbandeling (bvb. het niet-ondertekenen van een afschrift van een dagvaarding door een gerechtsdeurwaarder) of van de vermelding van een vorm (bijvoorbeeld het vermelden van een niet-correcte datum van dagvaarding) niet tot nietigheid kan leiden wanneer uit de gedingstukken blijkt dat de handeling het doel heeft bereikt dat de wet ermee beoogt ofwel dat die niet-vermelde vorm werkelijk in acht is genomen.

Hof van Cassatie bleef echter vasthouden aan de tekstuele interpretatie van het artikel en weigerde zo de toepassing van dit artikel wanneer de termijn van verschijning in hoger beroep van vijftien dagen niet nageleefd werd.

Op basis van het advies van een aantal professoren in het procesrecht en na een grondige gedachte-wisseling in de Commissie voor de Justitie van de Senaat werd het wetsvoorstel aangepast in die zin dat nu *expressis verbis* wordt bepaald dat onder het verzuim of de onregelmatigheid van de vorm van een proceshandeling ook moet worden verstaan: «de niet-naleving van de op straffe van nietigheid voorgeschreven termijnen», voor zover uiteraard de rechter op basis van de gedingstukken oordeelt dat de handeling het doel heeft bereikt dat de wetgever voor ogen had. Ter zake moet trouwens worden opgemerkt dat de uitbreiding geen betrekking heeft op de termijnen die «op straffe van verval» zijn bepaald.

II. BESPREKING EN STEMMINGEN

De heer Landuyt betreurt dat de sedert 1967 op gang gebrachte deformalisering van het procesrecht nog steeds stuit op het verzet van het Hof van Cassatie en dat het Parlement nu een tekst moet goedkeu-

ter un texte qui aurait en fait dû être superflu. Il aurait en effet suffi d'interpréter l'article existant du Code judiciaire comme le législateur l'entend.

En adoptant le projet de loi à l'examen, le législateur se prête par la force des choses à ce que la doctrine spécialisée qualifie d'«obsession textuelle» ou de «petits jeux stériles d'un autre âge» (voir l'annexe 1 du rapport de la commission de la Justice du Sénat, Doc. Sénat n° 1 -572/3, p. 11).

M. Giet partage cet avis. Il s'agit du énième combat d'arrière-garde qui contraint le législateur à préciser une nouvelle fois les dispositions relatives aux nullités.

Le texte proposé de l'article 867 du Code judiciaire soulève cependant la question de savoir si cet article s'applique également aux délais que le professeur Van Compernelle qualifie de «délais d'accélération» (voir l'annexe 5 du rapport précité, p. 18). Il s'agit, par exemple, des délais qui sont prescrits à peine de nullité (voir l'article 1622 du Code judiciaire) dans le cadre de la procédure de saisie-exécution immobilière (voir, par exemple les articles 1569, 1582 et 1587 du Code judiciaire). Si ces délais relevaient de l'article 867, qui, aux termes du texte proposé, s'applique à présent également de manière explicite aux délais prescrits à peine de nullité, des procédures telles que les procédures de saisie, risqueraient d'être ralenties et les fonctionnaires ministériels qui interviennent dans le cadre de ces procédures risqueraient de pouvoir se soustraire à leurs devoirs, ce qui ne saurait être l'objectif poursuivi.

L'intervenant estime dès lors que l'article 867 ne s'applique qu'aux délais prescrits à peine de nullité constitutifs des délais d'attente protecteurs du droit de la défense.

Le représentant du ministre de la Justice fait observer que si l'article 867 était d'application, le juge devrait en tout état de cause vérifier le critère du but de la norme. Dans les cas mentionnés, il s'agit en fait de délais de déchéance qui ne sont pas visés par le projet à l'examen. Le champ d'application du nouvel article proposé est en effet devenu moins étendu, après amendement, qu'il ne l'était dans la proposition de loi initiale. La modification de la loi proposée découle en outre d'un arrêt de la Cour de cassation qui concernait un délai d'attente.

M. Giet préfère que les délais d'accélération soient strictement maintenus et ne soient pas soumis à l'appréciation du juge.

ren die eigenlijk overbodig had moeten zijn. Het had immers volstaan het bestaande artikel 867 van het Gerechtelijk Wetboek uit te leggen zoals het door de wetgever bedoeld is.

De wetgever geeft met dit wetsontwerp noodgedwongen toe aan wat in de gespecialiseerde rechtsleer wordt omschreven als «tekstuele obsessie» of «steriele middeleeuwse spelletjes» (zie bijlage 1 bij het verslag van de commissie voor de Justitie van de Senaat, Stuk Senaat nr. 1-572/3, blz. 11).

De heer Giet sluit zich daarbij aan. Het gaat om het zoveelste achterhoedegevecht dat de wetgever ertoe verplicht de bepalingen betreffende de nietigheden andermaal te preciseren.

De voorgestelde tekst van artikel 867 van het Gerechtelijk Wetboek doet evenwel de vraag rijzen of dit artikel ook van toepassing is op de termijnen die door professor Van Compernelle «versnellingsstermijnen» worden genoemd (zie bijlage 5 bij het bovengenoemde verslag, blz. 18). Het gaat bijvoorbeeld om termijnen die in het kader van de procedure van uitvoerend beslag op onroerend goed (zie bijvoorbeeld de artikelen 1569, 1582 en 1587 van het Gerechtelijk Wetboek) zijn voorgeschreven op straffe van nietigheid (zie artikel 1622 van het Gerechtelijk Wetboek). Zo die termijnen zouden vallen onder artikel 867, dat luidens de voorgestelde tekst van het artikel nu uitdrukkelijk ook van toepassing is op de termijnen die op straffe van nietigheid zijn voorgeschreven, dan dreigen procedures zoals die inzake beslag te worden vertraagd en dreigen de daarin optredende ministeriële ambtenaren zich aan hun plichten te kunnen onttrekken. Dat kan zijns inziens niet de bedoeling zijn.

De spreker is dan ook van oordeel dat artikel 867 enkel van toepassing is op die op straffe van nietigheid voorgeschreven termijnen welke wachttermijnen uitmaken die het recht van verdediging beschermen.

De vertegenwoordiger van de minister van Justitie wijst erop dat zo artikel 867 van toepassing zou zijn, de rechter hoe dan ook zal moeten toetsen aan het criterium van het doel van de norm. In de vermelde gevallen gaat het om vervaltermijnen, die in het wetsontwerp niet worden beoogd. Het toepassingsgebied van het nieuwe artikel is na amendement immers minder ruim geworden dan dat van het wetsvoorstel. De wetswijziging komt er bovendien naar aanleiding van een arrest van het Hof van Cassatie dat betrekking had op een wachttermijn.

De heer Giet geeft er de voorkeur aan dat de zogenaamde versnellingsstermijnen strikt zouden worden gehandhaafd en niet aan het oordeel van de rechter zouden worden onderworpen.

M. Barzin se rallie à ce point de vue. Il estime que l'on trompe le justiciable en insérant dans la loi des formalités prescrites à peine de nullité, tout en permettant par ailleurs au juge, ultérieurement saisi, de passer outre à cette nullité.

M. Landuyt fait observer que ce type de raisonnement a pour conséquence que le justiciable ne peut plus faire régler son litige par le juge, comme l'estime, entre autres, M. R. De Corte (voir annexe 2 du rapport précité, p. 13).

M. Duquesne considère, tout comme l'intervenant précédent, qu'actuellement le juge remplit un rôle plus actif lorsqu'il apprécie les nullités. Le législateur a en effet fortement réduit le nombre de cas dans lesquels on peut invoquer une présomption irréfragable d'atteinte à un intérêt. Il est clair que, dans de nombreux cas, le juge devra vérifier concrètement s'il a été porté atteinte au droit de défense. Il devra cependant faire preuve d'une attitude restrictive en la matière et motiver minutieusement les décisions qu'il prend à ce propos; il ne peut être question de procéder à une pondération sommaire des intérêts. De plus, dans certains cas, il devra avoir le courage de prononcer une nullité en raison de la violation d'une règle fondamentale au bon déroulement du procès.

M. Barzin regrette cette tendance à relativiser l'importance des formalités légalement prescrites, particulièrement au bénéfice des officiers ministériels, dont la raison d'être est pourtant d'authentifier les actes qu'ils constatent.

M. Duquesne est d'avis que si la mesure proposée devait engendrer un plus grand laxisme parmi les huissiers ou les notaires, des mesures devraient être prises.

M. Landuyt partage l'inquiétude des intervenants précédents.

Il souligne toutefois que le justiciable ne peut pas faire les frais des erreurs commises par les officiers ministériels.

*
* *

M. Giet attire l'attention sur le fait qu'un membre du Sénat a affirmé (voir doc. Sénat n° 1-572/3, p. 5) qu'il s'agissait d'un projet de loi interprétatif, sans être contredit. *M. Giet* demande des éclaircissements à cet égard.

M. Duquesne estime qu'il ressort tant de l'intitulé que du dispositif que le projet de loi concerne uniquement l'avenir et qu'il ne s'agit dès lors pas d'un projet

De heer Barzin sluit zich daarbij aan. Hij is van oordeel dat men de rechtsonderhorige zand in de ogen strooit door in de wet op straffe van nietigheid voorgeschreven formaliteiten in te voegen, en terzelfder tijd toe te laten dat de rechter nadien aan de nietigheid voorbijgaat.

De heer Landuyt wijst erop dat zulke redeneringen ertoe leiden dat de rechtsonderhorige zijn geschil door de rechter niet meer kan laten beslechten, zoals met name door R. De Corte wordt betoogd (zie bijlage 2 van het bovengenoemde verslag, blz. 13).

De heer Duquesne is het met de vorige spreker eens dat de rechter thans een actievere rol vervult bij de beoordeling van de nietigheden. De wetgever heeft het aantal gevallen waarin nog sprake kan zijn van een onweerlegbaar vermoeden dat een belang is geschaad, ten zeerste beperkt. In tal van gevallen zal de rechter inderdaad *in concreto* moeten nagaan of het recht van verdediging is geschonden. Hij zal daarbij evenwel een restrictieve houding moeten aannemen en zijn beslissingen dienaangaande zorgvuldig moeten motiveren; het kan daarbij niet gaan om een summiere afweging van belangen. In sommige gevallen zal hij daarenboven de moed moeten hebben een nietigheid uit te spreken omdat een regel werd geschonden die fundamenteel is voor een goede procesgang.

De heer Barzin betreurt de tendens om het belang van wettelijk voorgeschreven formaliteiten, inzonderheid ten voordele van de ministeriële ambtenaren, te relativieren. Hun bestaansreden is nochtans het authentifieren van de akten die zij vaststellen.

De heer Duquesne meent dat als de voorgestelde wetwijziging zou leiden tot meer laksheid onder de deurwaarders of notarissen, maatregelen zullen moeten worden genomen.

De heer Landuyt deelt de bezorgdheid van de vorige sprekers.

Hij beklemtoont evenwel dat de rechtsonderhorige niet mag opdraaien voor de fouten van ministeriële ambtenaren.

*
* *

De heer Giet vestigt er de aandacht op dat een senator heeft beweerd (zie Stuk Senaat nr. 1-572/3, blz. 5) dat dit een interpretatief wetsontwerp is, zonder dat hij werd tegengesproken. *De heer Giet* vraagt hieromtrent opheldering.

De heer Duquesne is van oordeel dat zowel uit het opschrift als uit het bepalend gedeelte blijkt dat het wetsontwerp de wet slechts voor de toekomst beoogt

de loi interprétatif, même si la modification qu'il vise à apporter est une réaction à une interprétation qui est donnée à la loi actuelle.

Le représentant du ministre partage ce point de vue.

*
*   *   *

Les articles 1er et 2 ainsi que l'ensemble du projet de loi sont adoptés à l'unanimité.

Le rapporteur,

R. LANDUYT

Le président,

A. DUQUESNE

ERRATUM

A l'article 2, il convient d'insérer les mots «remplacé par la loi du 3 août 1992,» entre les mots «A l'article 867 du Code judiciaire,» et les mots «les mots».

te wijzigen en dat het derhalve geen interpretatief wetsontwerp is, zij het dat de wijziging die het beoogt een reactie is op een interpretatie die aan de huidige wet werd gegeven.

De vertegenwoordiger van de minister deelt die zienswijze.

*
*   *

De artikelen 1 en 2, alsook het gehele wetsontwerp, worden eenparig aangenomen.

De rapporteur,

R. LANDUYT

De voorzitter,

A. DUQUESNE

ERRATUM

In artikel 2 voege men na de woorden «artikel 867 van het Gerechtelijk Wetboek» de woorden «, vervangen door de wet van 3 augustus 1992,» in.